

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 71 Haziran 2020 & Volume: 13 Issue: 71 June 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE'DE ULUSAL YETERLİLİKLERE DAYALI BİR ÇEVİRMEN SERTİFİKASYON SİSTEMİNE DOĞRU: SÜREÇ NASIL İŞLİYOR?*

ON THE WAY TO THE ESTABLISHMENT OF A TRANSLATOR CERTIFICATION SYSTEM BASED ON NATIONAL QUALIFICATIONS IN TURKEY: A CLOSER LOOK AT THE ESTABLISHMENT OF THE SYSTEM

Nazan Müge UYSAL**

Özet

Ülkemizde Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından koordine edilen ulusal mesleki yeterlilik sistemi çerçevesinde, farklı meslek grupları veya çalışma alanlarına ait mesleki yeterliliklere dayanan belgelendirme/sertifikasyon faaliyetlerinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Ulusal yeterlilik sisteminde üç temel aşamadan oluşan bir çalışma programı yürütülür: ulusal meslek standartlarının oluşturulması, ulusal yeterliliklerin belirlenmesi ve yeterliliklerle uyumlu ölçme ve değerlendirme / belgelendirme faaliyetlerinin yürütülmesi. Bu bağlamda çevirmenlik mesleği ile ilgili çalışmalar 2012 yılında başlamıştır. Ulusal meslek standardı bir mesleğin başarı ile yapılabilmesi için gerekli olan bilgi, beceri, tavır ve tutumlardan oluşan asgari kurallar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6) 2013 yılında Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Ulusal yeterlilikler ise meslek standartları temel alınarak hazırlanan ve mesleği icra etmek için gereken bilgi, beceri ve yetkinliklerin değerlendirilebilmesi için kullanılacak olan ölçme ve değerlendirme süreçlerini kapsamlı bir biçimde açıklayan belgelerdir. Ulusal yeterliliklerin esaslarının bir araya toplanması ile ulusal yeterlilik çerçeveleri oluşturulmaktadır. Bu çerçevelerin oluşturulmasında Hayat Boyu Öğrenme İçin Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ve Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi temel alınmaktadır. Altı farklı çeviri alanı için mesleki yeterliliklerin yazımı tamamlanmış, ancak İşaret Dili Çevirmeni Yeterliliği dışındaki yeterlilikler henüz Resmi Gazete'de yayınlanmamıştır. Sürecin son aşaması olan ölçme ve değerlendirme ve belgelendirme/sertifikasyon, yeterliliklere uygun olarak yapılacak olup, henüz bu konuda çevirmenlik için bir uygulama söz konusu değildir. Yalnızca belgelendirme kurumlarının taşıması gereken genel şartlar ve koşullar, ilgili yasal mevzuatta belirtildiği ölçüde bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, MYK tarafından ülkemizde ulusal mesleki yeterlilik sistemi oluşturulması amacıyla yürütülmekte olan çalışmalara 2011 yılında dâhil edilen çevirmenlik mesleği için yeterlilik sistemine ilişkin sürecin nasıl işlediğini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi, Çevirmenlik, Mesleki Yeterlilikler, Belgelendirme, Sertifikaasyon.

Abstract

The establishment of the National Vocational Qualification System coordinated by the Vocational Qualifications Authority in Turkey requires three basic steps: the establishment of a national occupational standard; the preparation of national qualifications based on the standard and coordination of the assessment and evaluation procedures for the profession/job based on the national qualifications. Within this scope, extensive work has been carried out for translation profession since 2012. A national occupational standard is defined as the minimal norm including knowledge, skills, behavior and manners required for a successful practice of a profession or an occupation. The National Occupational Standard for Translators (Level 6) was published in the Official Gazette in 2013. On the other hand, vocational qualifications are more comprehensive documents prepared on the basis of the national standards and they are used to describe the testing and assessment procedures required for the observation of knowledge, skills and competences an individual should possess for the practice of the occupation/job. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the European Qualifications Framework for Higher Education Area are used as the basis for the national vocational qualifications and these qualifications are integrated into the national qualifications framework. The preparation of six national vocational qualifications

* Bu makale, Dr. Öğr. Üyesi Nazan Müge Uysal'ın Doç Dr. Şaban Köktürk danışmanlığında yazdığı "Türkiye'de Çevirmenlik Mesleği ve Çevirmen Sertifikaasyon Sistemi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir (Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Doktora Programı). Mesleki Yeterlilik Kurumu ulusal mesleki yeterlilik sistemi çerçevesinde çevirmenlik mesleği ile ilgili tezin yayımlandığı tarihten bu yana yürütülen faaliyetler de makaleye dâhil edilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, email: mugeuysal@ibu.edu.tr

concerning different areas of translation has been completed; yet, they have not been published in the Official Gazette except for the Sign Language Interpreter Qualification. The final phase of the process is of the accreditation of the certifying bodies and regulation of assessment procedures. Though there is no specific application for the assessment and certification for translation profession currently, legal regulations specifying the general criteria and conditions that certification bodies should meet have been set up. The study aims to explain how the process regarding the establishment of a National Vocational Qualifications System coordinated by the National Qualifications Authority proceeds for translation profession in Turkey.

Keywords: National Vocational Qualifications System, Translation Profession, Vocational Qualifications, Translator Certification.

1. Giriş

Küreselleşme ile birlikte daha fazla ihtiyaç duyulan bir meslek dalı haline gelen ve dünyadaki ekonomik büyüklüğü günden güne artan çevirmenlik, ülkemizde de giderek hacmi büyüyen bir sektör olarak hizmet vermektedir (Küçükyağcı & Avcı, 2011, 27). Ancak, bilindiği üzere, yakın zamana kadar Türkiye’de yazılı ve sözlü çeviri alanlarında faaliyet gösteren çevirmenlerin ve çevirmenlik mesleğinin resmi bir tanımı bulunmuyordu. Öner (2012), ülkemizdeki çeviri piyasasının “standartsızlığın hüküm sürdüğü, iş güvencesinin olmadığı ve ücretlerin son derece keyfi ve örneğin Avrupa’daki ücret düzeyinin çok altında olacak şekilde belirlendiği bir sektör” olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle pek çok nitelikli çevirmenin başka uğraşlara yöneldiğini ve çevirmenin piyasanın pek çok alanında “görünmez” olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır (60-61).

Aslında hayatın nerdeyse her alanında yer alan fakat önemi yeterince fark edilmeyen çevirinin ve bir meslek olarak çevirmenliğin görünürlüğünün artırılabilmesi için özellikle son yıllarda çevirmenliğin meslekleşme sürecini konu alan çalışmalar yapılmakta ve meslekleşmenin önemine dikkat çekilmektedir (Chan, 2008; Kaya, 2012; Küçükyağcı ve Avcı, 2011; Parlak, 2012; Pym, Grin, Sfreddo& Chan, 2012; T.C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Raporu, 2015; Uysal, Odacıoğlu& Köktürk, 2015; Uysal, 2017). Bir mesleki faaliyetin yapılabilmesi için gerekli özel beceri/bilgi, eğitim, belgelendirme/sertifikaasyon koşullarının oluşturulması, alt ücret limitlerinin belirlenmesi, mesleki örgütlerin oluşturulması ve mesleği uygulama ve etik kurallarının belirlenmesi gibi unsurları içine alan meslekleşme perspektifinden bakıldığında da ülkemizde çevirmenlik için bu koşullardan bazılarının var olduğunu ancak bir kısmının henüz tamamlanmadığını söylemek yanlış olmaz.

Parlak (2012, 70) “çeviri ve çevirmenlik alanlarında standartlaşmayı sağlayacak yasal düzenlemeler yapılabilmesi için kuşkusuz dil bilen herkesin çeviri yapabileceğine dair yaygın kabul ve anlayışın değişmesi gerekir...[h]er çeviri türü ve alanının kendine özgü bir sertifikalandırma ve akreditasyon sürecinden geçmesi piyasanın sıklıkla dile getirdiği “niteliksiz çeviri” ve “iş ahlakı olmayan” çevirmen sorununu çözmeye katkıda bulunabilir” diyerek alana özgü belgelendirme faaliyetlerinin gerekliliğine dikkat çeker. Piyasada yer alan farklı paydaşların gereksinimleri, beklentileri, yeterlilik ölçütleri ve kalite anlayışları çerçevesinde verimli bir biçimde işleyecek bir belgelendirme sürecinin planlanabilmesi için ise bu paydaşların bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunabilmesi oldukça önemlidir. Özaydın (2012, 64) bu konuda eşgüdümli çalışmanın önemine değinerek, Avrupa Birliği (AB) sürecinde memleketimizde çeşitli dillerde yetkin sözlü ve yazılı çevirmen ihtiyacının arttığını ve bu ihtiyacı sağlıklı bir şekilde karşılamak adına, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, T.C. Hükümeti ve ilgili AB birimlerinin eşgüdüm içerisinde çalışması gerektiğini vurgulamaktadır.

Ülkemizde çevirmenlik mesleği konusunda MYK’nın çalışmaları ile yeni bir sürecin başladığı söylenebilir. MYK tarafından oluşturulmaya çalışılan ulusal mesleki yeterlilik sistemi sürecine çevirmenlik mesleği 2011 yılında dâhil edilmiştir (Kaya, O., kişisel görüşme, 30.05.2020). Bu süreç çerçevesinde gerekli faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için sektörde yer alan farklı paydaşların temsilcilerinin bulunduğu bir eşgüdüm grubu oluşturulmuştur ve 2012 yılından bu yana çalışmalar yürütülmektedir. Bu makalede, MYK ulusal mesleki yeterlilik sistemi çerçevesinde çevirmenlik ile ilgili yasal düzenlemeleri oluşturmak adına başlatılan süreçte yapılan çalışmalara ışık tutulmuş ve bu konudaki gelişmeleri içeren kapsamlı bir bilgi bütünü sunulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde MYK ve ulusal mesleki yeterlilik sistemi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ulusal yeterlilik sisteminin aşamaları tanımlanmış ve çevirmenlik için bu aşamaların ne ölçüde gerçekleştiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, üçüncü bölümde ilk olarak ulusal meslek standartlarının oluşturulması ve Çevirmen Meslek Standardı (Seviye 6), daha sonra ulusal yeterliliklerin oluşturulması ve altı farklı çeviri alanı için hazırlanan mesleki yeterlilikler (taslak versiyonlar olarak) ile ilgili bilgilere değinilmiştir. Çevirmenlik için henüz son aşama olan belgelendirme sürecine geçilmemiştir. Fakat belgelendirme kuruluşlarının nasıl belirleneceği ve sürecin nasıl yapılandırılacağı ile ilgili MYK Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği çeşitli bilgiler sunmaktadır. Çalışmanın son bölümünde bu bilgiler doğrultusunda oluşturulan açıklamalar yer almaktadır.

2. Çevirmen Sertifikasyonu Konusunda Ülkemizde Gerçekleştirilen Uygulamaların Dayanağı: Mesleki Yeterlilik Kurumu ve Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi

Türkiye’de, çevirmenlik mesleğinin de bir parçası olduğu, ulusal mesleki yeterlilik sistemi oluşturulması ile ilgili çalışmaların süreci yöneten temel kuruluş olan MYK’nın kurulmasıyla başladığı söylenebilir. Türkiye İş Kurumunun koordinasyonunda, Dünya Bankasının fon desteği ile 1992-2000 yılları arasında İstihdam ve Eğitim Projesi uygulanmaya başlanmış ve bu projenin önemli bir bileşeni olan *Meslek Standartları Sınav ve Belgelendirme* unsuru kapsamında 1992 yılında *Meslek Standartları Milli Protokolü* imzalanmıştır. Bu protokolün bir sonucu olarak devlet, işçi ve işveren tarafların yer aldığı bir komisyon olan Meslek Standartları Komisyonu oluşturulmuştur. Bu komisyon, 1995-2000 yılları arasında eğitim ve iş dünyasında mesleki standartlar ve yeterlilikler gibi kavramların nasıl uygulanabileceğine dair çalışmalar yürütülmesi için *Araştırma Teknik Hizmetler Birimi* isimli bir birim kurmuştur. Meslek Standardı kavramı sektörde ilk defa bu birimin çalışmaları sonucunda duyulmuş, daha sonra, Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) da *Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemlerinin Güçlendirilmesi Projesi* çerçevesinde destek verdiği bu çalışmalar, 2005 yılında söz konusu faaliyetlerle ilgilenecek özel bir birimin kurulmasını gerekli kılmıştır. Tüm bu çalışma ve gelişmelerin bir sonucu olarak da 21 Eylül 2006 tarihinde MYK Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu [MYK] Tarihçe, t.y.).

MYK’nın temel görevi, teknik ve mesleki alanlarda, bu alanların paydaşlarını da içine alarak, mesleki standartları oluşturmak ve bu standartlarla uyumlu bir şekilde, uluslararası düzeyde kalite güvencesi sağlanmış mesleki yeterlilikleri belirleyerek AB ile uyumlu bir ulusal yeterlilik sistemi kurmaktır. Ayrıca bu sistemi, gerekli denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin tüm faaliyetlerle işletmek de kurumun temel görevleri arasındadır. MYK, eğitim faaliyetleri ve istihdamın uyumlu bir şekilde çalışmasına yardımcı olmak ve nitelikli insan kaynağının oluşmasına öncülük etmek amacıyla çalışmaktadır (MYK, MYK’nın Misyonu ve Vizyonu, t.y.).

MYK tarafından oluşturulmaya çalışılan *Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemini* “ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak teknik ve mesleki eğitim standartlarının ve yeterliliklerin geliştirilmesi, uygulanması ve bunlara ilişkin akreditasyon, yetkilendirme, denetim, ölçme, değerlendirme ve belgelendirmeye ilişkin kural ve faaliyetler bütünü” olarak tanımlayabiliriz (MYK, 2008, Madde 4).

Böyle bir sistemin oluşturulmasıyla hedeflenenler şu şekilde ifade edilebilir: Eğitim ile istihdam ilişkisinin kuvvetlendirilmesi ve bu iki alan arasında köprü kurulması; ortak öğrenme çıktıları oluşturulabilmesi için ulusal standartların tasarlanması ve beraberinde eğitim ve öğretimde kalite güvencesinin artırılması. Ayrıca, eğitim ve istihdamda ulusal ve uluslararası ortak ölçütler oluşturabilmek ve hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek de temel amaçlar arasında sayılabilir (MYK, 2008, Madde 5). Çalışmanın takip eden bölümünde, MYK’nın listesine dâhil ettiği her meslek/çalışma alanı gibi, çevirmenliğin de bir parçası olduğu bu ulusal mesleki yeterlilik sisteminin nasıl oluşturulduğu sistemin temel aşamalarına değinilerek açıklanmıştır.

3. Ulusal Mesleki Yeterlilik Sisteminin Aşamaları

Ulusal mesleki yeterlilik sisteminin oluşturulması sürecinde üç temel aşamadan oluşan bir çalışma programı yürütülür: farklı meslekler/çalışma alanları için ulusal meslek standartlarının oluşturulması, standartlara dayanan ulusal mesleki yeterliliklerin belirlenmesi, yeterliliklerle uyumlu ölçme ve değerlendirme ve belgelendirme faaliyetlerinin yürütülmesi. Bu çalışmaların şeffaf bir şekilde sürdürülebilmesi ve ilgili tarafların görüşlerinin alınabilmesi için her bir aşama sonunda (standartın oluşturulması, yeterliliklerin oluşturulması) ilgili çalışma alanı için hazırlanan belgeler belirli bir süre için MYK internet sitesi üzerinden kamuoyuna sunulur. Gelen görüşler doğrultusunda gerekli görülen düzenlemeler yapılır ve belgelerin nihai hali Resmi Gazete’de yayınlanır.

Çevirmenliğin bu sürece dahil olması 2011 yılında Çeviri Derneği tarafından yapılan başvuru sonrasında MYK’nın davetiyle başlamıştır (Kaya, O., kişisel görüşme, 30.05.2020). Bu çerçevede, MYK tarafından oluşturulan ve çeviri sektörünün farklı alanlardaki paydaşlarının dâhil edildiği bir eşgüdüm grubu 2012 yılından bu yana çevirmenlik mesleği için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu eşgüdüm grubunda akademik kurumlar, çeviri örgütleri ve ilgili kamu kuruluşları gibi farklı paydaşların temsilcileri yer almaktadır. Şu an itibariyle çevirmenlik mesleği için bu üç aşamadan yalnızca ilkinin, yani meslek standardı oluşturulması aşamasının resmi olarak tamamlandığı söylenebilir: Sürecin ilk ürünü olarak 2013 yılında Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6) oluşturulmuş ve Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. İkinci aşama, mesleki yeterliliklerin oluşturulmasıdır. MYK ve İstanbul Üniversitesi arasında imzalanan

“Ulusal Yeterlilik Hazırlama İşbirliği Protokolü” çerçevesinde 2019 yılı başlarında altı farklı çeviri alanı için ulusal mesleki yeterlilik oluşturma çalışmaları tamamlanmıştır. Yerleştirme Çevirmeni (Seviye 6), Toplum Çevirmeni (Seviye 6), Özel Alan Çevirmeni (Seviye 6), İşaret Dili Çevirmeni (Seviye 6), Konferans Çevirmeni (Seviye 6) ve İrtibat Çevirmeni (Seviye 6) mesleki yeterliliklerinin taslak versiyonları MYK’nın internet sitesinde yayınlanmış ve yeterlilik belgeleri ile ilgili görüş alma süreci 15 Şubat 2019’da sona ermiştir (MYK, Çevirmenlik Alanına Ait 6 Adet Taslak Yeterlilik Görüşe Çıktı, t.y.). Görüş alma süreci sonunda gerekli düzenlemeler yapılmış ve bu altı farklı mesleki yeterliliğe ilişkin belgeler MYK Medya, İletişim ve Yayıncılık Sektör Komitesinin görüşüne sunulmuştur. Ancak İşaret Dili Çevirmeni dışındaki mesleki yeterlilikler henüz Resmi Gazete’de yayınlanmamıştır (İşaret Dili Çevirmeni Yeterliliği Nisan 2020’de yayımlandı). Süreçteki son aşama bu yeterliliklere uygun bir ölçme ve değerlendirme sisteminin düzenlenmesidir. Çevirmen meslek standardının Ölçme, Değerlendirme ve Belgelendirme bölümünde, meslek standardı ve ulusal yeterlilikleri esas alan bir belgelendirme sürecine girileceği, gerekli şartlar sağlandığında, ölçme ve değerlendirme merkezlerinde, yazılı ve/veya sözlü teorik ve uygulamalı (performansa dayalı) olarak ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin düzenleneceği ifade edilmiştir. Bu faaliyetlere ilişkin işlemlerin, Mesleki Yeterlilik, Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği çerçevesinde yürütüleceği de belirtilmektedir (12UMS0274-6, 2013, 23).

3.1 Ulusal Meslek Standartlarının Oluşturulması

Ulusal Meslek Standartları bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumları içeren asgari kurallar olarak tanımlanabilir. MYK Yönetim Kurulu, standardı hazırlanacak olan meslekleri iş piyasası ve eğitim kurumlarının öncelikli ihtiyaçları ve sektör komitelerinin de önerileri doğrultusunda belirler. Sektör Komiteleri, MEB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), meslekle ilgili diğer bakanlıklar, işçi, işveren ve meslek kuruluşları ile MYK temsilcisinden oluşan bir heyettir. Sektör Komiteleri, MYK tarafından meslek standartlarının hazırlanması için görevlendirilen kurum ve kuruluşların katkılarıyla hazırlanan meslek standartlarının ulusal meslek standardı olarak kabul edilebilmesi için incelemeler yapar, önerilerde bulunur ve karar mercii olarak çalışır (MYK, Ulusal Meslek Standartları, t.y.).

Bir mesleğe ilişkin ulusal meslek standardı, mesleğin tanımı ve meslek profilinin çizilmesi ile oluşturulur. Meslek tanımı kavramının içinde mesleğin genel tanımı; mesleğin uluslararası sınıflandırmadaki yeri; sağlık, güvenlik, çevre ve meslek ile ilgili mevzuat ve çalışma ortamı ve koşullarına ilişkin esaslar yer alır. Öte yandan, meslek profili ise meslek ile ilgili görevler, işlemler ve başarımlar ölçütleri; kullanılan araç, gereç ve ekipman; bilgi ve beceriler ve tutum ve davranışlar gibi başlıklarından oluşmaktadır (MYK, Ulusal Meslek Standartları, t.y.).

3.1.1 Çevirmen Meslek Standardı (Seviye 6)

MYK tarafından oluşturulan eşgüdüm grubunun çalışmaları neticesinde 29.01.2013 tarihinde Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6) Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. MYK’nın çevirmenlik için oluşturduğu standart çerçevesinin arka planında, yine özellikle 2012 yılında, üniversiteler, sektör temsilcileri ve meslek örgütleriyle yaptığı görüşmelerin ve 9 Haziran 2012 yılında Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Eşgüdüm Başkanlığının da girişimleriyle gerçekleştirilen Avrupa Birliği Çeviri Platformu’nda paylaşılan fikirlerin olduğunu belirtmek gerekir. Platforma, Mütercim-Tercümanlık/ Çeviribilim bölümlerinden akademisyenler, çeviri alanındaki meslek örgütlerinin temsilcileri (Çeviri Derneği, Çevirmenler Meslek Birliği, Türkiye Çevirmenler Derneği, Tüm Çeviri İşletmeleri Derneği, Çeviri İşletmeleri Derneği ve Türkiye Konferans Tercümanları Derneği) ile çeviri faaliyetlerinin yürütüldüğü kamu kuruluşlarının ve çeviri işletmelerinin temsilcileri katılmıştır. Platformda meslek ile ilgili eğitim, sektör koşulları, meslekleşme ile ilgili gelişmeler, sektörün sorunları gibi konularda bildiriler sunulmuş ve fikir alışverişinde bulunulmuştur. Bu gelişmelerin sonrasında, yukarıda değinilen genel meslek standardı çerçevesinde çevirmenliğin meslek tanımının yapıldığı ve meslek profilinin çizildiği bir çevirmen meslek standardı oluşturulmuştur. Standartta, “Meslek Tanımı” başlığının altında meslek tanımının yanı sıra Mesleğin Uluslararası Sınıflandırma Sistemindeki Yeri, Sağlık, Güvenlik ve Çevre ile ilgili Düzenlemeler, Meslek ile ilgili Mevzuat, Çalışma Ortamı ve Koşulları, Mesleğe ilişkin Gereklilikler gibi diğer konulara da yer vermiştir. Buna ek olarak, “Meslek Profili” (Görevler, İşlemler ve Başarımlar Ölçütleri, Kullanılan Araç, Gereç ve Ekipman, Bilgi ve Beceriler, Tutum ve Davranışlar) ve “Ölçme, Değerlendirme ve Belgelendirme” gibi

mesleğin standartlaşması için gerekli diğer unsurlara da değinmiştir (12UMS0274-6, 2013, 7-23)¹. Beş yıllık süre sonrasında, 2018 yılında eşgüdüm grubunun desteği ile ve Bilkent ve Hacettepe Üniversiteleri koordinasyonunda standartta gerekli güncellemeler yapılmış (Kaya, O., kişisel görüşme, 30.05.2020) ve standardın güncel versiyonu 16.05.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır² (MYK, Ulusal Meslek Standardı Revize Edildi, t.y.).

3.2 Ulusal Mesleki Yeterliliklerin Belirlenmesi

MYK, ulusal yeterliliklere ilişkin sunduğu kapsamlı tanımda yeterliliklerin temel unsurlarına değinir. Bu tanıma göre, mesleki yeterlilikler, ulusal ya da uluslararası meslek standartları temel alınarak hazırlanır ve bir bireyin mesleğini icra etmesi için sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri ispatlayabilmesi için gerekli olan ölçme ve değerlendirme süreçlerine ilişkin kapsamlı bilgiler sunar. (MYK, Ulusal Yeterlilik Tanımı ve İçeriği, t.y.). Ulusal yeterliliklerin esaslarının bir araya toplanması ile ulusal yeterlilik çerçeveleri oluşturulmaktadır. MYK, Mesleki Yeterlilik, Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği’nin 4. maddesinde *ulusal yeterlilik çerçevesi* ve *ulusal yeterlilik* kavramlarının tanımlarını aşağıdaki şekilde yapmaktadır:

Ulusal yeterlilik çerçevesi (UYÇ) AB tarafından benimsenen yeterlilik esasları ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan ve ilk, orta ve yüksek öğretim ile özel eğitim dâhil, tüm teknik ve mesleki eğitim/öğretim programları ile örgün, yaygın ve ilgili kurumların iznine dayalı programlarla kazandırılan yeterlilik esaslarını;

Ulusal yeterlilik [ise] MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarınca yapılan değerlendirmelerle tespit edilen ve Kurum tarafından onaylanarak ulusal yeterlilik çerçevesine yerleştirilen, bireyin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinliği [ifade etmektedir] (Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği [MYSBY], 2008, vurgu bana ait) .

Bir diğer deyişle, *UYÇ*, *eğitimin* her kademesinde ve farklı çeşitlerinde, bireye, ilgili meslek konusunda kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri ve yetkinliklerin yeterlilik esaslarının çizildiği bir çerçeve olarak ifade edilebilir. *Ulusal yeterlilik* ise *belgelendirme kuruluşlarının* yapacağı tespit ve değerlendirmeler doğrultusunda bir bireyin bir mesleği icra edebilmesi için gerekli görülen ve yeterlilikler çerçevesine entegre edilen bilgi, beceri ve yetkinlikler bütünü anlamına gelmektedir. Salt *yeterlilik* ise “bireye ait bu bilgi, beceri ve yetkinliğin ulusal yeterlilik çerçevesine uygunluğunun MYK’nın yetkilendirdiği belgelendirme kuruluşu tarafından teyit edilmesidir” (MYK, 2008, Madde 4). Bir başka şekilde söylemek gerekirse, *yeterlilik* öğrenim kazanımlarının bir değerlendirme süreci sonunda tanınması ile elde edilen diploma, sertifika, ustalık belgesi, MYK mesleki yeterlilik belgesi gibi resmi belgeler olarak düşünülebilir (MYK, Türkiye Yeterlilik Çerçevesi Tanıtım Broşürü, t.y.)

Ulusal yeterlilikler, *öğrenme çıktıları* ve *yeterlilik birimleri* olmak üzere iki temel ölçüt üzerine oturtulur. *Öğrenme çıktısı*, yukarıda UYÇ olarak tanımlanan örgün, yaygın veya serbest herhangi bir öğrenme sürecinin tamamlanmasına müteakip bireyin kazandığı bilgi, beceri ve yetkinliklerdir. *Yeterlilik birimi* ise ulusal yeterliliklerde zorunlu ya da seçmeli olarak yer alabilen ve bağımsız olarak ölçülebilen ve transfer edilebilen her bir yeterlilik birimine, yani anlamlı ve ölçülebilir en küçük bilgi, beceri ve yetkinliğe karşılık gelmektedir (MYK, Ulusal Yeterlilik Tanımı ve İçeriği, t.y.).

UYÇ’ler üzerine yapılan çalışmalar bu çerçevelerin amaç, tasarım ve uygulama süreçlerine bağlı olarak üç temel işleve sahip olduklarını göstermiştir. İlk olarak UYÇ’ler “*iletişim çerçeveleri*” özelliğini taşır, yani, öğrenenler ve eğitim ve istihdam alanlarındaki taraflar arasında sistemlerin daha etkili kullanılabilmesi için bir köprü vazifesi görür. Ayrıca, bu çerçeveler “*reformist çerçeveler*” olarak da kabul edilir çünkü mevcut sistemleri, tutarlılık, uygunluk ve kalite açısından güçlendiren, yeterliliklerin uygulanmasında iyileştirici adımlar atılmasını sağlayan ve paydaşların rol ve sorumluluklarını geliştiren ve zaman zaman değiştiren yenilikçi tarafıyla UYÇ’ler reformist bir işleve sahiptir. Tüm bunların ötesinde UYÇ’ler, eğitim öğretim sistemlerini koşullar doğrultusunda dönüştürmeyi ve yeni sistemler geliştirilmesine öncülük etmeyi amaçlayan yönüyle “*dönüştürücü çerçeveler*” olarak da ele alınabilirler (MYK, 2015, 3).

Yeterlilik çerçeveleri, ayrıca, yeterlilik sistemlerinin daha anlaşılır ve kullanılabilir olmasına yardımcı olmaktadır çünkü bu çerçeveler bir ülke, bölge veya sektörde var olan yeterlilikleri bir araya getirip

¹ Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6) için bakınız:

https://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/2013/300113/CEVIRMEN_Seviye_6_UMS.pdf

² Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6) güncellenmiş versiyon için bakınız:

https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2

düzenlemektedir. Hatırlanacağı gibi ulusal mesleki yeterlilik sisteminin oluşturulmasındaki önemli sebeplerden biri eğitim ile istihdam ilişkisinin kuvvetlendirilmesi ve bu iki alan arasında köprü kurulması, eğitim ve istihdamda ulusal ve uluslararası ortak ölçütler oluşturabilmektir. İşte bu çerçeveler, öğrenme kazanımlarına bağlı olarak yeterlilikleri sistemli bir şekilde farklı seviyelere yerleştirdiği için, işverene, çalışanın sahip olduğu kazanımlar, diğer bir deyişle, bilgi, beceri ve yetkinlikler ile ilgili anlaşılır ve kapsamlı bilgiler sunmaktadır. Küresel piyasada aktif olarak rol almak ve kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek isteyen devletler bir devlet politikası olarak yeterlilik çerçevesi hazırlamak ve bu çerçeveleri uygulamaya koymak üzere çalışmalar başlatmışlardır. Eğitim ve istihdam arasında kuvvetli bağlantılar kurulmasına hizmet edecek yeterlilik sistemleri oluşturmak adına farklı ülkelerde yürütülen çalışmalara hizmet edebilmek, ülkelerin ulusal yeterlilik sistemlerinin karşılaştırılmasını kolaylaştırmak ve sistemler arasında bağlantı kurabilmek adına, öğrenme kazanımlarına dayalı olan ve çeşitli seviyelerden oluşan üst çerçeveler geliştirilmiştir. Avrupa'da, yeterlilik sistemlerinin ulusal olarak tanınan sistemlerin ötesinde uluslararası boyutta tanınırlık ve kullanılabilirliğinin sağlanması için *Hayat Boyu Öğrenme İçin Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi* (AYÇ) ve özellikle yükseköğretim kurumlarındaki yeterliliklerin karşılaştırılabilirliğini sağlamak adına geliştirilen *Avrupa Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi* (AYA-YÇ) olmak üzere iki adet üst çerçeve kullanılmaktadır (MYK, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Tanıtım Broşürü, t.y., 1; MYK, 2015, 2). AYÇ ve AYA-YÇ ülkemizdeki yeterlilik çerçevelerinin oluşturulmasında temel alınan üst çerçevelerdir³.

AYÇ'ye göre, 8 farklı öğrenme kazanımı seviyesi bulunmaktadır ve her bir seviye bilgi, beceri ve yetkinlikten oluşan seviye tanımlayıcıları ile açıklanmaktadır. Seviye tanımlayıcılarında yer alan temel kavramlar şu şekilde açıklanabilir:

Bilgi: Bir iş ya da öğrenme alanına ilişkin gerçekler, ilkeler, kuramlar ve uygulamalar bütünüdür. Bilgi kuramsal ve/veya olgusaldır.

Beceri: Görevleri yerine getirmek ve problemleri çözmek için bilgiyi kullanma ve uygulama yeteneğidir. Beceri, bilişsel beceriler (mantıksal, sezgisel, yaratıcı düşünme gibi) veya uygulama becerileri (el becerisi ile yöntem, malzeme, araç ve gereçlerin kullanımı gibi) olarak tanımlanmaktadır.

Yetkinlik: İş veya öğrenme ortamlarında, mesleki ve kişisel gelişimde bilgi ve becerileri kullanmaya yönelik kanıtlanmış yetenek ve kişisel, sosyal ve/veya yöntem-bilimsel yeteneklerdir. Yetkinlik sorumluluk ve bağımsızlık olarak da tanımlanmaktadır (MYK, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Tanıtım Broşürü, t.y., 3).

Çeşitli öğrenme düzeylerini üç değişik tanımlayıcı açısından belirlemeye yarayan bu kavramlar, farklı ülkeler arasında kullanılacak genel, açıklayıcı ifadeler oluşturulabilmesi için bir araya getirilmiştir. Ancak, ulusal veya sektörel yeterlilik çerçevelerinin düzenlenmesinde bağlamsal ihtiyaçlara göre bu tanımlar yalnızca bir çıkış noktası olarak kullanılıp değiştirilebilir ve farklı ifadelerle desteklenebilir. AYÇ'de düzey belirleyiciler oluşturulurken özellikle dikkat edilen noktalardan bir tanesi anahtar kelimelerin seçiminde hassasiyet gösterilmesidir. Şöyle ki, belirleyiciler daima olumlu, açık ve net ve aynı zamanda da mümkün olduğunca genelleyici, anlaşılır ve yalın önermelerden oluşur. Yalnızca alan uzmanları veya belli bir grubun anlayabileceği jargon ve teknik terminoloji kullanımından özellikle uzak durulmuştur.

Bu üç düzey belirleyici, her bir öğrenme seviyesi için holistik bir bakış açısıyla okunmalı ve tanımlayıcıların birbirini tamamladığı gözden kaçırılmamalıdır. Düzey tanımlayıcılar, 1. seviyeden 8. seviyeye kadar ilerlemekte ve 8. seviyeye doğru bireylerden beklenen kazanımlar artmaktadır. Tablo 1'de, AYÇ'de yer alan seviyeler, her bir seviye için bilgi, beceri ve yetkinlik kategorilerindeki düzey belirleyiciler ve her bir seviye için yeterlilik örnekleri görülebilir.

Seviye	Bilgi	Beceri	Yetkinlik	Yeterlilik Örnekleri
8	Çalışan, bir alan ve alanlar arasındaki etkileşim hakkında en üst düzeyde öne çıkan bilgiye sahiptir.	Çalışan, araştırma ve/veya yenilik yaparken önemli sorunları çözmek ve mevcut bilgi veya profesyonel uygulamayı genişletmek ve yeniden tanımlamak için gereken, sentez ve değerlendirme dâhil, en gelişmiş ve uzmanlaşmış beceriye ve tekniğe sahiptir.	Çalışan, yüksek düzeyde yetki, yenilik, özerklik, akademik ve profesyonel bütünlük sergiler. Araştırma ve yeni fikir ve süreçlerin gelişiminde sürekli bir sorumluluk (bağlılık) taşır.	Doktora
7	Çalışan, özgün düşünmeye ve/veya araştırma yapmaya	Çalışan, yeni bilgi ve yöntemler geliştirmek ve farklı	Çalışan öngörülemeyen, karmaşık ve yeni	Yüksek Lisans Derecesi, Üst Düzey Yönetici

³ AYÇ ve AYA-YÇ ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız Gözübüyük, T.M. (2013). Yaşam Boyu Öğrenme için Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi: Avrupa ve Türkiye Örneği.

	temel teşkil eden ve bir kısmı belli bir alanda öne çıkan yüksek derecede uzmanlaşmış bilgiye sahiptir. Bir alanla ilgili bilgiler ve farklı alanlar arasındaki etkileşim hakkında ciddi farkındalığa sahiptir.	alanlardaki bilgileri birleştirmek amacıyla yürütülen araştırma ve/veya yenilik faaliyetleri için gereken uzmanlaşmış sorun çözme becerilerine sahiptir.	stratejik yaklaşımlar gerektiren iş faaliyetlerini yönetir ve değiştirir. Çalışma gruplarının profesyonel bilgi ve uygulamalarına katkıda bulunmada ve/veya stratejik performanslarını değerlendirmede sorumluluk alır.	Yeterlilikleri
6	Çalışan, bir alandaki teori ve ilkeleri eleştirel bir yaklaşımla anlamayı içeren ileri düzey bilgiye sahiptir.	Çalışan, uzmanlık gerektiren bir alanda karmaşık ve öngörülemeyen sorunları çözmek için gereken ustalığı (hâkimiyeti) ve yeniliği ortaya koyan ileri düzey becerilere sahiptir.	Çalışan karmaşık teknik, profesyonel faaliyet veya projeleri yönetir. Öngörülemeyen iş faaliyetlerinde karar verme sorumluluğu alır. Bireylerin ve grupların profesyonel gelişimlerini yönetmede sorumluluk alır.	Lisans Derecesi, Profesyonel ve Yönetici Mesleki Yeterlilikler
5	Çalışan, bir alanda kapsamlı, uzmanlaşma gerektiren, pratik ve teorik bilgiye ve bilgi temelinin sınırlarıyla ilgili farkındalığa sahiptir.	Çalışan, soyut sorunlara yaratıcı çözümler geliştirmek için gereken kapsamlı bir dizi bilişsel ve pratik becerilere sahiptir.	Çalışan öngörülemeyen değişimin bulunduğu iş faaliyetlerini yönetir ve denetler. Kendisinin ve diğerlerinin performansını değerlendirir ve geliştirir.	Ön-Lisans Derecesi, İleri Mesleki Yeterlilikler
4	Çalışan, bir alan içerisinde geniş kapsamlı, pratik ve teorik bilgiye sahiptir.	Çalışan, bir alanda belirli problemlere çözüm üretmek için gerekli olan bir dizi bilişsel ve pratik becerilere sahiptir	Çalışan çoğunlukla öngörülebilir, ancak değişime tabi olan bir işi yaparken öz- idare kullanır. İş faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için bir miktar sorumluluk alarak diğerlerinin rutin işlerini denetler.	Tam Yetkinliği Olan Ara Eleman Yeterlilikleri (Yaygın Eğitim Sertifikası, Mesleki/ Teknik Lise Diploması)
3	Çalışan, bir alanda olgulara, ilkelere, süreçlere ve genel kavramlara dair bilgiye sahiptir.	Çalışan, temel yöntemleri, araçları, malzeme ve bilgileri seçerek ve uygulayarak problemleri çözmek ve görevleri tamamlamak için gereken bir dizi bilişsel ve pratik becerilere sahiptir.	Çalışan görevlerin tamamlanmasıyla ilgili sorumluluk alır ve problemlerin çözümünde kendi davranışlarını ortama uyarlar.	Yarı-yetkin Ara Eleman Yeterlilikleri (Yaygın Eğitim Sertifikası)
2	Çalışan, bir alanda temel pratik bilgiye sahiptir	Çalışan, basit kuralları ve aletleri kullanarak görevleri yerine getirmek ve rutin problemleri çözmek için ilgili bilgileri kullanmada gereken temel bilişsel ve pratik becerilere sahiptir.	İş gözetim altında sınırlı özerklik ile yapılır.	Temel Mesleki Yeterlilikler (Yaygın Eğitim Sertifikası)
1	Çalışan, temel genel bilgiye sahiptir.	Çalışan, basit görevleri yerine getirmek için gereken temel becerilere sahiptir.	İş doğrudan gözetim altında belirli kurallarla tanımlanmış şekilde yapılır.	Meslek Öncesi Yeterlilikler (İlköğretim Diploması)

Tablo 1: AYÇ Seviyeler ve Düzey Belirleyiciler (ATSO MESEM Mesleki Sınav ve Sertifikasyon Merkezi, t.y.)

Öte yandan, AYÇ'de 8 düzey olması ulusal bağlamlarda, farklı sektörlerde veya çalışma alanlarının hepsinde 8 farklı düzey belirleneceği anlamına gelmez. Diğer bir deyişle, ulusal yeterlilik sistemleri oluşturulurken bir yeterlilik için daha az veya daha fazla düzey belirlenebileceği gibi, bazı yeterlilikler için düzeylerden bazıları da kullanılmayabilir. Örneğin, eczacılık alanında en alt düzeylerdeki kazanımların

beklenmesi doğru olmayacaktır, tıpkı bakım ve temizlik alanında üst seviyelerin oluşturulmasının pek mantıklı olmaması gibi (Education and Culture DG, 2008: 5-7).

Ülkemizde çalışmaları devam eden TYÇ, AYÇ'yi referans olarak hazırlanmakta olan genel bir yeterlilik çerçevesidir. Ancak, sağlıklı işleyen yeterlilik sistemlerinin kurulması özellikle akademik eğitim öğretimin temel aktörleri olan üniversiteleri de bu sosyal, politik ve ekonomik gerçekliğin merkezine oturtmuştur. Dolayısıyla değişen dünya düzenindeki toplumsal ve ekonomik gelişim ve değişimler daha rekabetçi ve şeffaf bir yükseköğretim alanı oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Yükseköğretim alanında bir üst çerçeve olarak geliştirilen AYA-YÇ bu ihtiyaca cevap vermek için ortaya çıkarılan bir çerçevedir (Bildik, 2015, 11; MYK, 2015, 2).

Her ne kadar amaç, kapsam ve uygulama alanları açısından farklılık gösterebilir de, AYÇ ve AYA-YÇ birbiriyle ilişkilendirilebilen yeterlilik çerçeveleridir. AYÇ'de yer alan 5-8. seviyeler, her türlü yeterliliğe uygulanabilen genel tanımlayıcılardır ve yükseköğretim yeterliliklerinde öğrenenlerden beklenen öğrenim kazanımlarıyla uyumludur. Bu sebeple, AYÇ'de yer alan 5-8. Düzeyler, AYA-YÇ'de yer alan 1-3. düzeylerle (1. düzeyde tanımlanan kısa dönem de dâhil olmak üzere) ilişkilendirilebilir (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], OF-EHEA ve EQF/LLL Karşılaştırması, t.y.).

3.2.1. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Yeterlilik çerçevelerinin temel işlevi, anlaşılabilir, kapsayıcı, sürdürülebilir bir yeterlilik sisteminin parçalarını oluşturmaktır. TYÇ de ülkemizde oluşturulmaya çalışılan ulusal mesleki yeterlilik sisteminin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca, TYÇ, AB'ye uyum sürecinde önemli bir aşamadır çünkü eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında yürütülen faaliyetlerin AB standartlarına uygun bir biçimde düzenlenmesini gerekli kılar. TYÇ, MEB'in sorumlu olduğu yeterlilikler, MYK sorumluluğundaki ulusal yeterlilikler ve YÖK koordinasyonunda hazırlanan yükseköğretim yeterlilikleri ve mevzuatla tanımlanmış diğer bazı kuruluşların⁴ sorumlu olduğu tüm yeterlilikleri de kapsayan bir çerçevedir.

TYÇ'nin oluşturulması sürecindeki en önemli çalışmalardan biri, Avrupa Konseyi kararları doğrultusunda TYÇ'nin AYÇ ve AYA-YÇ ile ilişkilendirilmesi ve uyumlu hale getirilmesidir. Ülkemizde bu çalışmalar MEB, YÖK ve ilgili taraflar ve sosyal paydaşların katılımıyla AB Ulusal Koordinasyon Merkezi olan MYK liderliğinde yapılmaktadır. AYA-YÇ ile benzer olarak, ülkemizde de yükseköğretim alanındaki yeterliliklerin belirlenebilmesi için *Türkiye Yükseköğretim Alanı Yeterlilikler Çerçevesi* (TYÇ) oluşturulmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Ülkemizdeki yükseköğretim sisteminin mevcut yapısı (lisans, yüksek lisans ve doktora) AYA-YÇ'de öngörülen 3 düzeyli sistemle uyumludur. Ayrıca, her iki Avrupa Üst Yeterlilikler Çerçevesi'nde yer alan ara yeterlilikler (AYA-YÇ' deki Kısa Düzey ve AYÇ' deki 5. düzey) Türk yükseköğretim sisteminde ön lisans derecesi olarak uygulanmaktadır. Bu nedenle, TYÇ, mevcut hali ile ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora olmak üzere 4 düzeyden oluşmaktadır. (Bildik, 2015, 50; YÖK, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi, t.y.).

AYÇ ile benzer olarak, TYÇ'nin de sekiz seviyeden oluşan bir sınıflandırma sistemi olduğu görülür ve her bir öğrenme seviyesinde, bireyin sahip olması beklenen öğrenme kazanımlarının, bilgi, beceri ve yetkinlik kavramları üzerinden tanımlayan seviye belirleyicileri ile ifade edildiği göze çarpar.

TYÇ'de yer alan seviyelere geçmeden önce, bilgi, beceri ve yetkinlik kavramlarının altının nasıl doldurulduğu aşağıdaki açıklamalardan anlaşılabilir. TYÇ kapsamında:

Bilgi: Bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili gerçeklerin, ilkelerin, teorilerin ve uygulamaların anlaşılmasını içeren kuramsal ve/veya olgusal bilgi.

Beceri: Bir çalışma veya öğrenme alanında edinilen mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme ile el becerisi, yöntem, materyal, araç ve gereçleri kullanabilmeyi gerektiren bilgiyi kullanma ve problem çözme becerisidir.

Yetkinlik: Bilgi ve becerilerin bir çalışma veya öğrenme ortamında sorumluluk olarak ve/veya özerk çalışma göstererek kullanılması, öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanması, toplumsal ve etik meselelerin ve sorumlulukların dikkate alınmasıdır (MYK, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi- Seviye Tanımlayıcıları, t.y.)

Tablo 2'de sekiz farklı düzeyde bireylerin sahip olması beklenen bilgi, beceri ve yetkinlik tanımlarından oluşan TYÇ sınıflandırılması görülmektedir.

⁴ Sağlık Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri, İçişleri Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Türkiye Noterler Birliği gibi kurumlar bu kategoriye örnek gösterilebilir.

1. SEVİYE	BİLGİ	Kendisi ve çevresine ilişkin genel bilgiye sahip olma
	BECERİ	Basit görevleri yerine getirmek için gerekli temel beceriye sahip olma
	YETKİNLİK	Basit görevleri rehberlik ve gözetim altında gerçekleştirme
2. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanına ait başlangıç düzeyinde olgusal bilgiye sahip olma
	BECERİ	Görevleri yerine getirmek ve olası basit sorunları çözmek için gerekli bilgiyi kullanma temel becerisine sahip olma
	YETKİNLİK	Basit görevleri gözetim altında sınırlı özerklik ile gerçekleştirme Hayat boyu öğrenme yaklaşımı kapsamında öğrenme ihtiyaçlarının farkında olma
3. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanına ait başlangıç düzeyinde kuramsal, orta düzeyde olgusal bilgiye sahip olma
	BECERİ	Görevleri yerine getirmek ve problem çözmek için gerekli veri, yöntem ve araç gereçleri seçip kullanma becerisine sahip olma
	YETKİNLİK	Görevleri yerine getirmede sorumluluk alma Değişen şartları dikkate alarak görevi tamamlama Hayat boyu öğrenme yaklaşımı kapsamında öğrenme ihtiyaçlarını rehberlik eşliğinde belirleme ve karşılama
4. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanına ait orta düzeyde kurumsal ve işlemsel, orta düzeyin üzerinde olgusal bilgiye sahip olma
	BECERİ	Bir iş veya öğrenme alanına özgü iş ve işlemleri yerine getirmek ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla bilişsel ve uygulamalı becerilere sahip olma
	YETKİNLİK	Öngörülebilir ancak değişime açık ortamlarda, görevleri tamamlamak için tam sorumluluk alma Başkalarının yürüttüğü sıradan görevlerin gözetimini yapma, bu görevlerin değerlendirilmesinde ve iyileştirilmesinde sınırlı sorumluluk alma Hayat boyu öğrenme yaklaşımı kapsamında öğrenme ihtiyaçlarını karşılama ve rehberlik eşliğinde ileriye yönelik öğrenme hedeflerini belirleme Bir iş veya öğrenme alanındaki bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile etik meseleler ve toplumsal sorunların ilişkisi konusunda farkındalığa sahip olma
5. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanının sınırlarının farkında olarak, bu alana özgü, kapsamlı, kuramsal ve olgusal bilgilere sahip olma
	BECERİ	Sınırları belirlenmiş soyut ve somut sorunlara yaratıcı çözümler geliştirmede gerekli, kapsamlı, bilişsel ve uygulamalı becerilere sahip olma
	YETKİNLİK	Öngörülemeyen değişikliklerin olduğu ortamlarda yönetim ve gözetim görevi yapma Kendisinin ve başkalarının başarımlarını değerlendirme ve geliştirme Projelerin yönetimi dahil iş veya öğrenme ortamlarında işleme dair etkileşimde bulunma Bir iş veya öğrenme alanına yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının kapsamına ve bu kapsamın örgün ve aygün eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla ilişkisi konusunda genel farkındalığa sahip olma Bir iş veya öğrenme alanındaki bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile toplumsal ve etik meseleler ve sorumlular ilişkisinin farkında olma
6. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanında sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahip olma
	BECERİ	Uzmanlık gerektiren bir iş veya öğrenme alanında, karmaşık ve öngörülemeyen sorunları çözmek için gerekli, uzmanlık ve yenilik niteliği gösteren ileri düzeyde becerilere sahip olma
	YETKİNLİK	Öngörülemeyen iş veya öğrenme ortamlarında sorumluluk alarak karar verme ve bu ortamlarda karmaşık teknik veya mesleki faaliyet veya projeleri yönetme Kişilerin ve grupların mesleki gelişiminin yönetiminde sorumluluk alma Bir iş veya öğrenme alanına yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının kavramları, politikaları, araçlarının uygulaması ve bunların örgün ve yaygın eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla ilişkisi konusunda deneyim sahibi olma Bir iş veya öğrenme değerlendirmesinde bulunurken toplumsal ve etik değerlerin farkında olma
7. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanında, özgün fikirlerin ve/veya araştırmanın temelini oluşturan ve bir kısmı en ileri düzeydeki ihtisas bilgisine sahip olma Alanındaki ve alanının ilişkili olduğu değişik alanların ara yüzündeki bilgi meselelerinde sorgulayıcı yaklaşıma sahip olma
	BECERİ	Bir iş veya öğrenme alanında yeni bilgi ve yöntemleri geliştirmek ve farklı

		alanlardan bilgiyi bütünleştirmek için yürütülen araştırma ve/veya yenilik faaliyetlerinde sorun çözmede ileri düzeyde beceriye sahip olma İleri araştırma işlemlerinin kavranılması, tasarlanması, uygulanması ve uyarlanmasını yapma becerisine ekip üyesi veya kısmen özerk olarak sahip olma
	YETKİNLİK	Öngörülemeyen, karmaşık ve yeni stratejik yaklaşımlar gerektiren iş veya öğrenme ortamlarını yönetme ve dönüştürme Karmaşık bir ortamda değişimi yönetme tecrübesine sahip olma Meslekî bilgi ve uygulamaya katkı yapmak ve/veya takımların stratejik başarımlar düzeyini değerlendirmek için sorumluluk alma Bir iş veya öğrenme alanına ve alanlar arasındaki arayüz bilgisine yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının kavram, politika, araçlar ve uygulanması ve bunların örgün ve yaygın eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla ilişkisi konusunda liderlik yapma Bir iş veya öğrenme alanında, toplumsal ve etik meseleleri ve sorumlulukları dikkate alarak bilgiyi bütünleştirme ve yargıda bulunma
8. SEVİYE	BİLGİ	Bir iş veya öğrenme alanındaki kuram, uygulama, yöntem ve tekniklerin en ileri düzeydeki sistematik bilgisine ve sorgulayıcı analiz yapacak kapasiteye sahip olma Bir iş veya öğrenme alanıyla ilişkili olarak farklı iş veya öğrenme alanlarında en ileri düzeydeki arayüz bilgisine sahip olma
	BECERİ	Bir iş veya öğrenme alanındaki en ileri düzeydeki araştırma ve/veya yenilikte kritik sorunları çözmek, mevcut bilgiyi veya meslekî uygulamayı genişletmek ve yeniden tanımlamak için sentez ve değerlendirmeyi de kapsayan en ileri düzeydeki bilgi, yöntem ve teknikleri kullanmayı gerektiren uzmanlaşmış becerilere sahip olma İleri araştırma süreçlerinin kavranılması, tasarlanması, uygulanması ve uyarlanmasını yapma becerisine özerk olarak sahip olma Alanında ortaya çıkan, farklı alanlardaki yöntem ve yaklaşımların kullanımını da gerektiren yeni ve karmaşık sorunları çözüme becerisine sahip olma
	YETKİNLİK	Güçlü bir yetkinlik, yenilik, özerklik, bilimsel ve meslekî tutarlılığa sahip olma ve araştırma dâhil iş veya öğrenme ortamlarındaki en ileri seviyedeki yeni fikirlerin ve süreçlerin geliştirilmesinde yetkin olduğunu gösterme Bir iş veya öğrenme alanındaki mevcut bilgi veya meslekî uygulamanın yeniden tanımlanmasına veya genişletilmesine imkân veren yeni ve özgün yaklaşımların geliştirilmesinde liderlik yapma Bir iş veya öğrenme alanına ve alanlar arasındaki arayüz bilgisine yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının öngörülme, karmaşık ve yenilik gerektiren ortamlarda geliştirilmesine, örgün ve yaygın eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla desteklenmesine ilişkin konularda özgün politika ve uygulamalar geliştirme Bir iş veya öğrenme alanında, toplumsal ve etik meseleleri ve sorumlulukları dikkate alarak yeni bilgi üretme

Tablo 2: TYÇ-Seviye Tanımlayıcıları (MYK, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi- Seviye Tanımlayıcıları, t.y.)

TYÇ ile ilgili çalışmalar esnasında, bu seviyeler ve ilgili tanımlayıcıların, etkili bir sınıflandırma oluşturulmasında yetersiz kalacağı öngörülmüştür çünkü seviyeler herhangi bir özel öğrenme alanı dikkate alınmadan tanımlanmaktadır ve TYÇ’de aynı seviyede bulunan farklı yeterliliklere ait asgari öğrenme kazanımları ortak olarak düşünülmüştür. O halde seviye yapısına ek olarak çeşitli yeterlilik türlerinin de belirlenmesi daha sağlıklı bir sınıflandırma yapılmasına yardımcı olacaktır. İşte bu sebeple, TYÇ’de yer alması öngörülen ve ülkemizdeki eğitim, öğretim ve yeterlilik sistemlerinde var olan başlıca yeterlilik türleri sınıflandırılmış ve geçici olarak seviyelendirilmiştir. Tablo 3’te bu türlere ilişkin bilgiler yer almaktadır. TYÇ yeterlilik türleri ve seviyeleri, TYÇ uygulama sürecinde, sorumlu kurumlarla işbirliği içerisinde kesinleştirilecektir.

TYÇ Seviyesi	Yeterlilik Türü Adı	Sorumlu Kurum
1	Okul Öncesi Katılım Belgesi	MEB
2	İlkokul Öğrenim Belgesi	MEB
	2. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK
3	Ortaokul Öğrenim Belgesi	MEB
	Kalfalık Belgesi	MEB
	3. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK
4	Ustalık Belgesi	MEB

	Meslekî ve Teknik Eğitim Lise Diploması	MEB
	Lise Diploması	MEB
	4. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK
5	Ön Lisans Diploması (Akademik)	YÖK
	Ön Lisans Diploması (Meslekî)	YÖK
	5. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK
6	Lisans Diploması	YÖK
	6. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK
7	Yüksek Lisans Diploması (Tezli)	YÖK
	Yüksek Lisans Diploması (Tezsiz)	YÖK
	7. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK
8	Doktora Diploması (Doktora, Sanatta Yeterlilik/Doktora ve Tıpta Uzmanlık)	YÖK
	8. Seviye Meslekî Yeterlilik Belgesi	MYK

Tablo 3: TYÇ Yeterlilik Türleri, (MYK, 2015, 20).

TYÇ’de yer alacak olan yeterlilik türlerini belirleyebilmek için *yeterlilik türü belirleyicileri* kullanılmaktadır. Bu belirleyiciler seviye tanımlayıcıları temel alınarak her bir yeterlilik türünün asgari özelliklerinin oluşturulmasına yardımcı olmak amacıyla oluşturulur ve yeterliliklerin kapsamlı, alana özgü ve ayrıntılı bir biçimde açıklanmasını sağlar. Yeterlilik türü belirleyicilerinde yer alan temel başlıklara Tablo 4’te yer verilmiştir:

Yeterlilik Türü Adı:
<ul style="list-style-type: none"> b) Yeterliliği Veren Kuruluş c) Yönelim ç) Seviye d) Kategori e) Kredi Aralığı ve Programın Normal Süresi f) Program Profili g) Öğrenme Ortamı ğ) Öğrenme Kazanımları h) Anahtar Yetkinlikler ı) Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri i) Kalite Güvencesi j) Giriş Şartları k) Yeterliliği Kazanma Şartları l) İlerleme İmkânları m) Yeterliliğin Yasal Dayanağı

Tablo 4: Yeterlilik Türü Belirleyicileri (MYK, 2015, 21).

3.2.2 Çevirmenlik için Ulusal Yeterlilikler

2013 yılında oluşturulan Çevirmen Ulusal Meslek Standardı’ndan sonra çevirmenlik için sıradaki aşama, ulusal yeterliliklerin yazılması olmuştur. Niteliği ve faaliyet alanlarının çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, çevirmenlik mesleğinde sektörde ter döken her bireyi kapsayan, hiçbir faaliyet alanını dışlamayan bir yeterlilik çerçevesi oluşturulmasının oldukça meşakkatli bir iş olduğu söylenebilir. Ancak 2019 yılı başlarında eşgüdüm grubu tarafından mesleki yeterliliklerin oluşturulmasına yönelik çalışmalar sona ermiş ve Yerelleştirme Çevirmeni (Seviye 6), Toplum Çevirmeni (Seviye 6), Özel Alan Çevirmeni (Seviye 6), İşaret Dili Çevirmen (Seviye 6), Konferans Çevirmeni (Seviye 6 ve İrtibat Çevirmeni (Seviye 6) olmak üzere altı farklı çeviri alanında mesleki yeterlilik taslaklarının yazımı tamamlanmıştır.

29 Nisan 2020’de İşaret Dili Çevirmeni Ulusal Yeterliliği Resmi Gazete’de yayınlanmıştır (20UY0407-6 İşaret Dili Çevirmeni, 2020). Kaya (2020) diğer beş mesleki yeterliliğin Resmi Gazete’de yayınlanmasını takiben bu belgelerin YÖK’e sunulacağını ve üniversitelerin lisans düzeyinde mütercim-tercümanlık eğitimi veren bölümlerinin bu yeterlilik belgelerinde yer alan bilgiler (öğrenme çıktıları, ölçme ve değerlendirme yöntemleri, ilgili yeterlilik biriminin kazandırılması için tavsiye edilen eğitime ilişkin bilgiler vb.)

doğrultusunda mevcut eğitim öğretim müfredatlarını gözden geçirmelerinin talep edileceğini belirtmiştir. Bu düzenleme lisans düzeyindeki eğitim programları için geçerlidir çünkü oluşturulan meslek standardı ve yeterlilikler 6. Seviye öğrenim kazanımlarına uygun olarak tasarlanmıştır, Seviye 6 ülkemizde yükseköğretimde lisans düzeyine eşdeğerdir. Gerekli düzenlemeleri yapıp, eğitim öğretim programlarını revize edebilen bölümlerden mezun olacak olan öğrencilerin diplomaları yeterlilik belgesine denk belge olarak kabul edilecek, ayrıca belgelendirme sınavları yoluyla yeterliliklerini belgelemeleri beklenmeyecektir (Kaya, 2020).

Yeterlilik belgeleri, bir önceki bölümde değinilen yeterlilik türü belirleyicilerinde yer alan başlıklarla paralel olarak, *bir mesleki yeterliliğe ilişkin genel bilgilerden ve bir mesleki yeterliliğe ait farklı yeterlilik birimlerine ilişkin bilgilerden* oluşan oldukça kapsamlı ve ayrıntılı dokümanlar olarak tanımlanabilir. Yeterlilik belgelerinde yer alan bilgilere değinmek gerekirse, öncelikle bir mesleki yeterlilik, yeterliliğin adı; uluslararası sınıflandırmadaki kodu; yeterliliğin amacı; yeterlilik sınavına giriş koşulları; yeterliliğin yapısı (yeterliliği oluşturan zorunlu ve seçmeli yeterlilik birimleri); ölçme ve değerlendirme prosedürleri; sınav sonucu elde edilen başarı belgesinin geçerlilik süresi; belge sahibi olmuş kişilerin mesleği icra etmeye devam ettiğine dair gözetime tabi tutulacağı ve bu gözetimin nasıl ve ne sıklıkla olacağına ilişkin bilgiler; belgenin geçerlilik süresi dolduğunda belge yenilemede temel alınacak ölçütler ve yeterliliği geliştiren kuruluşlar gibi bilgilerden oluşmaktadır. Ancak, mesleki yeterlilik belgelerinde, bu genel tanımlara ek olarak, bir yeterliliği oluşturan farklı yeterlilik birimlerini içeren kapsamlı bilgilere de yer verilmiştir. Örneğin özel alan çevirmeni yeterliliğini ele alalım, özel alan çevirmeni yeterliliği 3 adet zorunlu yeterlilik biriminden oluşur: 1. İş sağlığı ve güvenliği, çevre koruma; 2. İş organizasyonu ve çeviri öncesi hazırlık yapmak; 3. Çeviri yapmak, çeviriyi kontrol etmek ve değerlendirmek. Her bir zorunlu yeterlilik birimi altında ilgili yeterlilik birimi için adayın sahip olması gereken öğrenme çıktıları (ve başarı ölçütleri); ölçme ve değerlendirme yöntemleri (teorik ve/veya performansa dayalı sınav); yeterlilik birimini geliştiren ve onaylayan kuruluşlar ile ilgili bilgiler yer alır. Ayrıca her bir yeterlilik biriminin kazandırılması için tavsiye edilen eğitime ilişkin bilgilere ve her bir yeterlilik birimi için ölçme ve değerlendirilmesi esnasında kullanılacak kontrol listelerine (bilgi, beceri ve yetkinlik tanımları olarak) de yeterlilik belgelerinde ek dokümanlar olarak yer verilmiştir (İstanbul Üniversitesi, t.y.)⁵. Tablo 5 Özel Alan Çevirmeni Ulusal Yeterliliği'nde yer alan bazı temel bilgileri içermektedir.

Yeterliliğin Adı	Özel Alan Çevirmenliği Ulusal Yeterliliği (Seviye 6) Tek dil yönünde (Yalnızca yabancı dilden Türkçeye) veya Çift dil yönünde (Hem yabancı dilden Türkçeye hem Türkçeden yabancı dile)
Yeterliliğin Amacı	Özel Alan Çevirmenliği mesleğinin nitelik kazandırılmış kişiler tarafından icra edilmesi ve çalışmalarda kalitenin artırılması için: <ul style="list-style-type: none">• Adayların sahip olması gereken nitelikleri, bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlamak,• Adayların geçerli ve güvenilir bir belge ile mesleki yeterliliğini kanıtlamasına olanak vermek,• Yükseköğretim sistemine, sınav ve belgelendirme kuruluşlarına referans ve kaynak oluşturmaktır.
Sınav Giriş Şartları/Belge İbrazı	1. Dil yeterliliğinin belgelenmesi: Diller için Avrupa Ortak Başvuru Çerçevesine göre C1 düzeyi veya bunun muadili 2. Başvuruda ibraz edilecek belgeler: başvuru formu ve kişisel tanıtım dosyası Kişisel tanıtım dosyası: Adayın kişisel tanıtım dosyasında aşağıdaki bilgiler bulunur. <ul style="list-style-type: none">• Çevirmenliğe katkısı olan eğitimleri Çevirmenlik deneyimi bağlamında verilecek bilgiler: <ul style="list-style-type: none">• Hangi özel alanda/alanlarda çeviriler yaptığı• Ne tür ortamlarda çevirmenlik yaptığı• Ne tür metinlerin çevirisini yaptığı• İş referansları (sadece belirtmek yeterli)• Çeviride deneyimli olduğu özel alan(lar)
Seçilebilecek Uzmanlık Alanları	Özel Aday başvuru formunda aşağıdaki 6 alan grubundan birini (alt alan da belirleyebilir) seçer: <ol style="list-style-type: none">1) Fen Bilimleri, Matematik, Mühendislik, Ziraat ürünleri, Orman ürünleri, Su ürünleri2) Filoloji, Dil, Kültür, Felsefe, Eğitim, Tarih, Psikoloji, İlahiyat3) Hukuk, İdari bilimler, Uluslararası ilişkiler

⁵ Altı farklı çeviri alanındaki taslak mesleki yeterlilik dokümanları İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı internet sitesinde yer almaktadır.

		4) Sosyal bilimler, İnsan bilimleri, İktisat, İşletme 5) Tasarım, Mimarlık, Planlama, Güzel Sanatlar 6) Sağlık, Spor
Sınavın Yapısı		Her biri bağımsız olarak değerlendirilecek 3 zorunlu yeterlilik biriminden oluşur: A1) İş sağlığı ve güvenliği, çevre koruma (ayrı bir oturumda olabilir- teorik sınav) A2) İş organizasyonu ve çeviri öncesi hazırlık yapmak (teorik sınav ve performans sınavı) A3) Çeviri yapmak, kontrol etmek ve değerlendirmek (teorik sınav ve performans sınavı) A2 ve A3 yeterlilik birimleri ardışık olarak yapılır.
Kaynak Kullanımı		- Sınavda adayın kullanması için bir işletim sistemi ve çeviri için gerekli asgari yazılımların tam versiyonlarını içeren bir bilgisayar kullanması sağlanır. - Çevrimdışı dijital kaynaklar varsa bunlar bilgisayarın sabit diskine yüklenmiş olarak bir ana klasör altında kullanıma hazır tutulur. - Bilgisayar çevrimiçi kullanıma açık olmalıdır. Ancak adayın çevirmesi istenecek metinlerin çevrimiçi hazır çevirisi bulunmaz ve mail, sosyal medya gibi kişilerle bağlantı kurabileceği araçlar kapalı olur.
Sertifika Süresi ve Sertifika Yenileme Süreci	Geçerlilik Yenileme	Her bir yeterlilik birimi için Birim Başarı Belgesinden itibaren 6 ay; yeterliliğin elde edilebilmesi için tüm birimlerden başarılı olunması gerekir. Yeterlilik belgesi geçerlilik süresi 5 yıldır. Belge geçerlilik süresi sonunda belgesini yenilemek isteyen belge sahibi aşağıdaki unsurları içeren bir dosya sunar: <ul style="list-style-type: none">Mesleki faaliyetlere ilişkin bilgi; çeviri örnekleri (işin türü, tarih, kapsam, hizmet verilen yer bilgilerini içeren bir tablo)İş yapılan yerlerden veya çalıştığı kurumdan alınan hizmet belgesi, referans vb.Gizlilik sözleşmelerini ihlal etmeyecek biçimde yapılan çevirileri temsil edecek çeviri örnekleri ve kaynak metinler (en az 10.000 kelimelik çeviri işi örneği) Dosya yeterli bulunmazsa sadece A3 biriminden yeniden sınava girilir.

Tablo 5: Özel Alan Çevirmeni Yeterliliğine İlişkin Genel Bilgiler, (MYK, Ulusal Yeterlilik Özel Alan Çevirmeni, t.y.)

3.3 Sınav ve Belgelendirme/Sertifikasyon Faaliyetlerinin Düzenlenmesi

Ulusal mesleki yeterlilik sisteminin geliştirilmesinde standartlar ve yeterliliklerin oluşturulmasından sonra gerçekleştirilecek olan üçüncü aşama *sınav ve belgelendirme* sürecidir. Bireylerin öğrenme kazanımlarının ölçülmesi, değerlendirilmesi ve yeterliliğin belgelendirilmesiyle ilgili işlemler sorumlu kurumlar tarafından yetkilendirilen *eğitim kuruluşları* veya *belgelendirme kuruluşları* tarafından yürütülmektedir. *Eğitim kurumları* olarak MEB ve YÖK'e bağlı eğitim-öğretim kurumları örnek gösterilebilir. *Belgelendirme kuruluşları* ise MYK tarafından yetkilendirilen ve TS EN ISO/IEC 17024 standardına göre akredite edilmiş kuruluşlardır (MYK, 2015, 6).

Daha önce de belirtildiği gibi, çevirmenlik için henüz düzenlenmiş bir sınav ve belgelendirme faaliyeti bulunmamaktadır çünkü mesleki yeterlilikler ile ilgili süreç resmi olarak tamamlanmamıştır. Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6)'da yer alan bilgilere göre, gerekli şartlar sağlandığında, ölçme ve değerlendirme merkezlerinde, yazılı ve/veya sözlü teorik ve uygulamalı olarak ölçme ve değerlendirme faaliyetleri düzenlenecektir ve bu faaliyetlere ilişkin işlemler, Mesleki Yeterlilik, Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği çerçevesinde yürütülecektir (12UMS0274-6, 2013, 23). Yönetmelikte belgelendirme sürecini yürütecek olan kurumları akredite etmek üzere *Türk Akreditasyon Kurumunun* (TÜRKAK) görevlendirildiği belirtilir. TÜRKAK, akredite edeceği merkezleri yetkilendirirken Avrupa Akreditasyon Komitesi tarafından Personel Belgelendiren Kuruluşlar için hazırlanmış bir kalite standardı olan *TS EN ISO/IEC 17024 Personel Belgelendiren Kuruluşlar İçin Genel Şartlar* standardını kullanacaktır. Avrupa Standardizasyon Komitesi tarafından onaylanmış olan bu standart, 2012 yılı Aralık ayında TS EN ISO/IEC 17024: 2012 numaralı Türk standardı olarak kabul edilmiştir ve personel belgelendirmesi yapacak kuruluşların sağlaması gereken şartları içeren uluslararası bir standarttır (TSE EN ISO/ IEC 17024, 2012).

3.3.1 MYK Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği

MYK 30 Aralık 2008 tarihli Resmi Gazete'de Mesleki Yeterlilik Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği başlıklı bir sınav ve belgelendirme yönetmeliği yayınlamıştır. 11 bölümden oluşan bu belge hem bir sınav ve belgelendirme kuruluşunun akreditasyonuna, hem de eğitim ve öğretim kuruluşlarının akredite edilmesine ilişkin esasların sıralandığı bir belge olma özelliğini taşımaktadır. Buna göre, *yeterliliklerin* incelenip değerlendirilmesi ile ilgili görev MYK *önderliğinde oluşturulan sektör komitesi* tarafından yapılacak,

belgelendirme programları ve sınav materyalinin değerlendirilmesi ile ilgili görev ise yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşunun (YBK) ilgili birimi tarafından yapılacaktır.

Bu noktada “yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşu” ibaresinden tam olarak ne anlamalıyız? MYK, ilgili yönetmeliğin 5. bölümünde, *Belgelendirme Yapacak Kurum ve Kuruluşların Yetkilendirilmesine İlişkin Esaslara*, söz konusu kuruluşun özellikleri ve ölçütlerinin neler olması gerektiğine, yetkilendirme sürecinin nasıl ve ne kadar olacağına, kuruluşun ne gibi yükümlülükler taşıyacağına ve sürecin ne gibi kurallar doğrultusunda izleneceğine ilişkin tanımlara yer vermiştir. Bu bilgilere göre, YBK’ler MYK tarafından belirlenen ve TÜRKAK ya da Avrupa Akreditasyon Birliği bünyesinde çok taraflı tanıma anlaşması imzalamış başka akreditasyon kurumlarınca TS EN ISO/IEC 17024 standardı çerçevesinde ilgili yeterliliklerde belgelendirme yapmak üzere akredite edilen tüzel kişiliğe sahip kurum ve kuruluşlardır. YBK’lerin gerekli şartları sağlayıp sağlamadığı ve yetkilendirme süreci boyunca bu şartların korunup korunmadığı öncelikle yetkiyi veren akreditasyon kurumu ve sonrasında bu kurumun raporları doğrultusunda MYK tarafından yapılacaktır (MYSBY, 2008).

Belgelendirme sınavlarında kullanılacak sınav ve değerlendirme materyali UYÇ’de yer alan her bir yeterlilik için YBK’ler tarafından hazırlanacaktır. YBK’ler tarafından hazırlanan soruların karşılaştırma, gözlem, kalite kontrol, denetim vb. amaçlarla değerlendirilmesi için MYK tarafından görevlendirilmiş bir *Sınav Materyali Değerlendirme Komisyonu* oluşturulur. Bu komisyonda MYK Yönetim Kurulu tarafından belirlenen söz konusu meslek ile ilgili uzmanlığı olan kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren örgütleri, meslek kuruluşları, sivil toplum kuruluşları veya konuya ilişkin deneyim sahibi olan kişiler bulunur. YBK’lerin sınav materyalleri üzerinde yetkilendirilme sonrası yapacakları her türlü değişiklik, ekleme veya çıkarmalar bu komisyon tarafından incelenir. Bu incelemelerde yetkilendirilmiş kuruluşların temsilcileri de bulunur (MYSBY, 2008).

İlgili Yönetmeliğin 7. bölümüne göre, belgelendirme için başvuruda bulunmak isteyen adaylar başvuru yapmak istedikleri yeterlilik ile ilgili YBK’lere başvuruda bulunurlar. Bu kuruluşlara ilişkin güncel listeler MYK internet sitesinde yayınlanır.

Sınavın kapsam ve içeriği ulusal yeterlilikler çerçevesine uygun olarak geliştirilmiş belgelendirme programında yer alan yöntemler doğrultusunda hazırlanır. Sınav programı hangi yeterliliklerden sınav yapılacağı, yeterliliklerin seviyesi, teorik ve/veya uygulama (performansa dayalı) sınavının yer(ler)i, saat(ler)i, sınav görevlileri ve gözetmenler, katılacak aday sayısı ve gerekli görülecek diğer bilgilerden oluşmaktadır. Sınav sonuçlarının değerlendirmesi, YBK’ler tarafından görevlendirilen sınav heyetince önceden belirlenmiş değerlendirme ölçütleri doğrultusunda gerçekleştirilir. Bu değerlendirme sonuçlarına göre belge almaya hak kazanan adayların listesi MYK’ya iletilir. Sertifika düzenlenmesi ve onaylanması MYK tarafından gerçekleşir ve sertifikalar üzerinde şu bilgiler bulunur:

- Yeterliliğin adı
- Yeterliliğin seviyesi
- Belge tarihi
- Geçerlilik süresi,
- Diğer bilgiler

4. Sonuç

Ülkemizde MYK tarafından yürütülen ve uluslararası yeterlilik çerçeveleriyle ilişkilendiren bir ulusal mesleki yeterlilik sisteminin oluşturulması ve böylelikle bireylerin örgün, yaygın eğitim ve her türlü yaşam boyu öğrenme koşulunda elde ettiği kazanımların belgelendirilebilmesi hedeflenmektedir.

Avrupa’da, yeterlilik sistemlerinin ulusal olarak tanınan sistemlerin ötesinde uluslararası boyutta tanınırlık ve kullanılabilirliğinin sağlanması için AYÇ ve özellikle yükseköğretim kurumlarındaki yeterliliklerin karşılaştırılabilirliğini sağlamak adına geliştirilen AYA-YÇ yer almaktadır. AYÇ ve AYA-YÇ birbiriyle ilişkilendirilebilen yeterlilik çerçeveleridir. AYÇ’de yer alan 5-8. düzeyler AYA-YÇ’de yer alan 1-3. düzeylerle ilişkilendirilebilir. Ülkemizde yürütülen yeterlilik sistemi çalışmalarında da bu çerçeveler dayanak noktası olarak kullanılmaktadır ve bu çerçevede TYÇ ile TYYÇ oluşturulmuştur. Ulusal yeterlilik sisteminin kurulması sürecinde, meslek gruplarına dair yeterlilik sistemlerinin oluşturulması için üç temel aşamadan oluşan bir çalışma programı yürütülür: ulusal meslek standartlarının oluşturulması; ulusal mesleki yeterliliklerin belirlenmesi; yeterliliklerle uyumlu ölçme ve değerlendirme ve belgelendirme/sertifika faaliyetlerinin yürütülmesi.

Bu süreç kapsamında çevirmenlik mesleği için MYK tarafından oluşturulmuş olan eşgüdüm grubu 2012 yılından bu yana çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Çevirmenlik mesleği için bu üç aşamadan ilki olan meslek standardı oluşturulması MYK Çevirmen Ulusal Meslek Standardı (Seviye 6)'nın 2013 yılında Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla tamamlanmıştır. İkinci aşamada, Yerelleştirme Çevirmeni (Seviye 6), Toplum Çevirmeni (Seviye 6), Özel Alan Çevirmeni (Seviye 6), Konferans Çevirmeni (Seviye 6) ve İrtibat Çevirmeni (Seviye 6) olmak üzere altı farklı çeviri alanında mesleki yeterlilik taslaklarının yazımı tamamlanmıştır ve bu yeterliliklerin yakın zamanda Resmi Gazete'de yayınlaması beklenmektedir. İşaret Dili Çevirmeni (Seviye 6) Ulusal Yeterliliği 2020 Nisan ayında Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Yeterliliklerin oluşturulması aşamasını takiben sürecin son aşaması olan ölçme ve değerlendirme ve belgelendirme sürecine geçilmesi planlanmaktadır.

Sınav ve belgelendirme süreci, bireylerin sahip oldukları öğrenme kazanımlarına ilişkin ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin düzenlenmesi ve belirlenen değerlendirme ölçütlerine göre başarılı performans gösteren bireylerin yeterliliklerinin belgelendirilmesi ile ilgili işlemleri kapsar. Bu süreci, yetkilendirilen eğitim kuruluşları veya belgelendirme kuruluşları yürütecektir. Belgelendirme yapacak eğitim kurumları MEB ve YÖK'e bağlı eğitim-öğretim kurumları olarak düşünülebilir. Belgelendirme kuruluşları ise, MYSBY (2008)'de belirtildiği gibi, MYK tarafından yetkilendirilen, TÜRKAK ya da Avrupa Akreditasyon Birliği bünyesinde çok taraflı tanıma anlaşması imzalamış başka akreditasyon kurumlarıncı TS EN ISO/IEC 170248 standardına göre akredite edilmiş kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- 12UMS0274-6. (2013). *Ulusal Meslek Standardı*. Çevirmen Seviye 6. Mesleki Yeterlilik Kurumu, Ankara.
- 20UY0407-6. (2020). *İşaret Dili Çevirmeni Seviye*. 6. Mesleki Yeterlilik Kurumu. Ankara.
- TS EN ISO/IEC 17024. (2012). *Uygunluk Değerlendirmesi-Personel Belgelendiren Kuruluşlar için Genel Şartlar*. Erişim adresi <http://aryabelge.com.tr/img/veofGCZd.pdf>
- ATSO MESEM Mesleki Sınav ve Sertifikasyon Merkezi. (t.y.). *Avrupa Yeterlilik Çerçevesi*. Erişim adresi <http://www.atsomesem.org.tr/icerik/3/16/avrupa-yeterlilik-cercevesi.html?hl=en>.
- Bildik, C. (2015). *Akademik Çeviri Eğitimi ve Çevirmen Yeterlilikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Anabilim Dalı Doktora.
- Chan, A. L. J. (2008). *Information Economics, the Translation Profession and Translator Certification*. Yayınlanmış doktora tezi, İspanya: Universitat Rovira Virgili, Translation and Intercultural Studies.
- Education and Culture DG. (2008). *Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. Erişim adresi https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/brochexp_en.pdf.
- Gözübüyük T., M. (2013). Yaşam Boyu Öğrenme için Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi: Avrupa ve Türkiye Örneği. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 3 (5), 44-54. Erişim adresi <http://www.ijocis.com/index.php/ijocis/article/view/98>.
- İstanbul Üniversitesi (t.y.). *MYK Çevirmen Yeterlilikleri ile ilgili Değerlendirme*, Erişim adresi <https://almancaceviri-edebiyat.istanbul.edu.tr/tr/duyuru/myk-cevirmen-yeterlilikleri-ile-ilgili-degerlendirme>
44004F004E0052006E003200580033004E00440063003100
- Kaya, O. (9 Haziran 2012). Çeviri Sektöründe Meslekleşme ve Örgütlenme. *Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu*, İstanbul, 43-45.
- Kaya, O. (26 Mayıs 2020). *Çevirmenin Çalışma Koşulları ve Meslek Etiği*. Erişim adresi [Video] <https://www.youtube.com/watch?v=0kkUBmBw95E>
- Küçükyağcı, N., Avcı, B. (2011). *Türkiye'de Çevirmenlik Mesleği Araştırma Raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı. Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2008). *Mesleki Yeterlilik, Sınav ve Belgelendirme Yönetmeliği*. Erişim adresi <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/12/20081230-10.htm>
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2015). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*. Erişim adresi <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/turkiye-yeterlilikler-cercevesi>
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.). *Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi Tanıtım Broşürü*. Erişim adresi http://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/AYC_brosur.pdf .
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Tanıtım Broşürü*. Erişim adresi http://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/tyc_brosur.pdf .
- Mesleki Yeterlilik Kurumu.(t.y.). *Mesleki Yeterlilik Kurumu'nun Misyonu ve Vizyonu*. Erişim adresi <http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/hakkimizda/misyon-vizyon>.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu.(t.y.). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Seviye Tanımlayıcıları*. Erişim adresi http://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/seviye_tanimlayicilari.pdf
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.). *Ulusal Yeterlilik Tanımı ve İçeriği*. Erişim adresi <http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/ulusal-yeterlilik-tanm-ve-cerri>
- Mesleki Yeterlilik Kurumu.(t.y.). *Tarihçe*. Erişim adresi <http://www.myk.gov.tr/index.php/tr/hakkimizda/tarihce> .
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.). *Ulusal Meslek Standartları*. Erişim adresi https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.). *Çevirmenlik Alanına Ait 6 Adet Taslak Yeterlilik Görüşe Çıktı*. <https://www.myk.gov.tr/index.php/en/haberler/34-meslek-standartlar-dairesi-bakanl/3466-cevirmenlik-alanna-ait-6-adet-taslak-yeterlilik-goeruee-ckt>. (29 Mayıs 2020).

- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.) *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Tanıtım Broşürü*. Erişim adresi https://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/tyc_brosur.pdf
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.). *Ulusal Yeterlilik Özel Alan Çevirmeni (Seviye 6)* Erişim adresi <http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=cevirmen-yeterlilikleri---ozel-alan-cevirmeni---yayinlanan-taslak-15.12.2018.pdf> .
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (t.y.) *Ulusal Meslek Standardı Revize Edildi*. Erişim adresi <https://www.myk.gov.tr/index.php/en/haberler/53-hukuk-mueavirlisi/3940-1-ulusal-meslek-standard-revize-edildi>
- Öner, I. B. (9 Haziran 2012). Sektörde ve Akademide Kronometre Çalışmaya Başladı. *Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu*. İstanbul, 4-9.
- Özaydın, Ü. (9 Haziran 2012). AB Sürecinde Sözlü ve Yazılı Çeviri Standartları. *Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu*. İstanbul, 64-65.
- Parlak, B. (9 Haziran 2012). Akademik Çeviri Öğretimi ve Çeviride Meslekleşme Sorunları. *Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu*, İstanbul, 65-74.
- Pym, A., Grin, F., Sfreddo, C., Chan, A.L.J. (2012). *The status of the Translation Profession in the European Union, Studies on Translation and Multilingualism, Final Raporu*. Brüksel: The European Commission's Directorate-General for Translation.
- T.C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı (2015). *Türkiye'de Çevirmenlik Mesleği Araştırma Raporu*. Güncellenmiş 2. Versiyon. Ankara.
- Uysal, N.M., Odacıoğlu, M.C. & Köktürk, Ş. (2015). Meslekleşme Açısından Türkiye'de Çevirmenliğin Mevcut Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 8(36), 257-266. Doi Number: 10.17719/jjsr.2015369505.
- Uysal, N.M. (2017). *Türkiye'de Çevirmenlik Mesleği ve Çevirmen Sertifikasyon Sistemi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çeviribilim Anabilim Dalı.
- Yüksek Öğretim Kurumu.(t.y.). *Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi, Düzeylerin Tanımlanması*. Erişim adresi <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/tyyc-genel> .
- Yüksek Öğretim Kurumu.(t.y.). *OF-EHEA ve EQF/LLL Karşılaştırması*. Erişim adresi <http://www.yok.gov.tr/web/uluslararasi-iliskiler/86>